

УДК 347.771(477+4)

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v1.2024.31>**І. Мартинюк,**

адвокат,

аспірант кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПАТЕНТНОГО ПРАВА: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄС

Постановка проблеми. Темпи розвитку сфери технологій, досягнення якої перетинаються із ключовими для суспільства та окремого громадянина сферах серед яких : медицина, цифровізація, засоби комунікації, логістика, промисловість, виробництво, харчування, торгівля та інші, потребують своєчасного та ефективного реагування правового середовища в Україні. Важливою компонентною структури суспільного ладу є сфера інтелектуальної власності, що фактично слугує формально-юридичним відображенням технологічного та творчого розвитку в суспільстві. В даному поєднанні надважливим є раціональний баланс між встановленням непохитних гарантій свободи творчого і професійного вираження суб'єктів права інтелектуальної власності (як основи законодавчого регулювання сфери) та ефективним юридичним впливом на всю сукупність правовідносин в означеній сфері як запорукою ефективності правової охорони. Відтак, ефективність правового забезпечення творчої, художньої, винахідницької та інших форм інтелектуальної діяльності людини має виходити із примату прав людини, пріоритету її свободи вираження, права на працю, розвиток та інших прав, знаходячись при цьому в стані готовності до сучасних правових, суспільно-психологічних та технологічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій потребує значної

уваги, адже динаміка змін в інституційній складовій та нормативному підґрунті патентного права є достатньо високою, а отже заслуговує детального вивчення. Не випадково багато авторів досліджують окреслену проблематику в сучасних стрімко змінюваних умовах як в умовах специфічного середовища, зосереджуючись, наприклад, на темах «Крипто-арт, NFT та інтелектуальна власність» [12], «Електронна комерція в інтелектуальній власності» [7; 374], та вивчають обґрунтованість тез про «роздробленість патентного захисту» чи проблему надмірної витрати ресурсів на ситуації подачі патентних заявок на той самий винахід [5;67]. Проаналізовані науковцями питання з досліджуваної сфери свідчать, з одного боку, про наявність у вітчизняному вимірі прогресивного активного руху, стрімкого розвитку наукової думки, що прискорює адаптацію національної правової системи до світових стандартів охорони прав інтелектуальної власності, з іншого – свідчить про значний рівень викликів та загроз, що постають перед системою державно-правового забезпечення результатів інтелектуальної праці.

Метою даної статті є загальний аналіз, характеристика та пошук шляхів оптимізації актуальних змін у нормативно-правових основах регулювання інституту патентного права та дослідження сучасних тенденцій розвитку інституту в Україні та ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. В поширеному розумінні до патентного права відносять систему правовідносин та норм, якими вони врегульовані, що складаються в сфері охорони прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, тоді як до суб'єктивних патентних прав відносять такі права, які випливають з патенту на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Засвідчені шляхом проходження встановленої процедури та отриманням відповідної документальної основи вказані права гарантують власнику патенту виключну можливість використовувати винахід, корисну модель, промисловий зразок на свій розсуд. Такі посягання інших осіб на вказану «виключність» у використанні вказаних прав і вважаються порушенням патентних прав. Одна з проблем галузі полягає в тому, що законодавство, яким врегульовано вказаний аспект в доктрині доцільно оцінюється як недосконале, на підтвердження чого дослідники відзначають, зокрема, так би мовити «нормативну недостатність» механізму охорони патентних прав, що послаблює наявні юридичні інструменти, спрямовані на виконання державою вказаної функції [8; 57]. Вирішення проблематики «нормативної недостатності» – насамперед завдання законодавчої влади, однак має відбуватись науково-дослідницький супровід процесу вдосконалення законодавчих основ інституту.

В доктрині розглянуто низку суміжних аспектів, що їх дослідження виступають самостійними спробами розв'язання окремих проблем охорони патентних прав. Кириченко Т. С. акцентує увагу на існуванні, зокрема, таких питань в патентній сфері, що потребують врахування для забезпечення охорони патентних прав:

– Зв'язок характеристик виробу зі ступенем його охорони за зворотно пропорційною формулою, відповідно до якої більша кількість суттєвих

ознак виробу має більше обмежень обсяг охорони і навпаки.

– Необхідність окремого аналізу для кожного пункту формули виробу.

– Необхідність урахування всієї сукупності ознак, що характеризують об'єкт винаходу.

– Необхідність урахування під час оцінки ознак винаходу ролі кожної з таких ознак задля забезпечення вирішення поставленого завдання.

Залежність змісту відповідного суб'єктивного права від формули винаходу, що закріплюється в патенті і визначає межі захисту цього права [5;70]. Зазначене нормативне правило доцільно розглядати також з урахуванням досвіду міжнародних судових органів, Суду ЄС. Так, охорона та захист об'єктів промислової власності ґрунтується на регламентуючому законодавстві щодо відповідного об'єкта промислової власності, однак з урахуванням принципів справедливості, основ судового процесу та повної системи прав власника. Цим на практиці розширюються межі правової охорони прав на об'єкт промислової власності.

Участь державного сектору в останнє десятиріччя видається значно більш активною. На подолання гострих аспектів правової охорони патентних прав, інших прав інтелектуальної власності спрямовано низку програмних заходів, а окремі інституції прямо пов'язують своє функціонування із перманентною участю у реалізації державної правової політики в даній сфері.

На рівні НАН України опрацьовуються гострі питання розвитку галузі права інтелектуальної власності та вдосконалення нормативно-правового блоку в аспекті правової охорони галузі. Виконуються доктринальні завдання пошуку та розробки шляхів удосконалення законодавчого регулювання, організаційного, методичного, інформаційного забезпечення винахідницької діяльності з метою запровадження та розвитку в Україні

механізмів державної підтримки інноваційної діяльності, трансферу технологій, комерціалізації результатів досліджень, об'єктів інтелектуальної власності з урахуванням досвіду держав-членів ЄС, інших технологічно розвинутих країн. Вказана система заходів покликана сприяти: 1) розвитку інновацій у бізнесі; 2) об'єднанню бізнесу із науковими установами, навчальними закладами вищої освіти з проведення досліджень та розробок, здійснення трансферу технологій в інтересах підприємств; 3) підтримці високотехнологічних індустрій; 4) розвитку інноваційної діяльності на регіональному рівні.

Серед необхідних правових заходів забезпечення поставлених завдань називаються наступні :

- податкове стимулювання інноваційної діяльності

- запровадження державними установами консультативної підтримки щодо забезпечення охорони прав інтелектуальної власності при укладанні договорів з іноземними установами, організаціями та підприємствами

- забезпечення методичної та консультативної допомоги бюджетним установам щодо питань, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності

- проведення аудитів створення та використання об'єктів інтелектуальної власності і надання пропозицій щодо підвищення рівня їх охорони та використання

- здійснення на постійних засадах заходів (консультації, семінари, тренінги, онлайн-семінари та тренінги, підготовка методичних матеріалів) підвищення обізнаності працівників державних установ щодо питань охорони прав тощо [4;270-271, 273, 274].

Визначені заходи цілком ґрунтовно актуалізують ідею комплексного підходу до вдосконалення правової охорони промислової власності. Поєднання заходів економічного стимулювання, техніко-юридичного

вдосконалення та інформаційної політики видається атрибутом системного підходу та має знайти підтримку суспільства та спільноти правників зокрема. Доцільним, на думку автора, буде визначення заходів інформаційної політики як пріоритетного напрямку, оскільки такий крок може сприяти єднанню не лише представників різних галузей, але й формуванню узгодженої суспільної позиції щодо необхідності правової охорони промислової власності.

Законодавча діяльність не оминає увагою окреслені питання, втім окремі рішення залишаються дискусійними. Так, відповідно до абз. 3 п. 1 ч. 1 Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01 квітня 2022 року за № 2174-IX [9] встановлено, що майнові права інтелектуальної власності, строк чинності яких спливає на день введення в Україні воєнного стану або під час дії воєнного стану, залишаються чинними до дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану. Згідно вказаного положення пролонгація строків припиняється у вказаний день, відколи чинність майнових прав інтелектуальної власності може бути продовжена у встановленому порядку з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом. Одночасно, згідно абз. 4 п. 1 ч. 1 вказаного акту, передбачені цим Законом правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану встановлені законодавством права інтелектуальної власності продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі.

Водночас, таке узагальнююче для всіх прикладів, на які поширюється дія вказаного Закону, положення має неоднозначні наслідки, здійснюючи лише частково позитивний вплив на стан охорони майнових прав інтелектуальної власності. Так, окремі правники відзначають певну хвилю негативних наслідків прийнятого Закону для фармацевтичного ринку, перед яким, зокрема, постала проблема неможливості виводити на ринок і запускати виробництво нових препаратів. Фахівці зазначають, що цілком вмотивоване рішення щодо запровадження вказаних положень Закону приймалось в умовах відчутної небезпеки для всієї держави, коли на початку повномасштабного вторгнення були «найдраматичніші умови» для суспільства, включаючи працівників сфері інтелектуальної власності (наприклад заявників на продовження дії виданих свідоцтв на торговельні марки або патентів на винаходи). Тож вказаним Законом мінімізувався ризик масового пропуску термінів подачі різних документів до Патентного відомства. Втім, як зазначає Т. Кислий, окремі формулювання в Законі, на жаль, виявилися недостатньо чіткими й по-різному сприймалися, насамперед саме стосовно фармринку. Окреслена ситуація спровокувала дискусію навколо поширення дії закону на права фармкомпаній-оригінацій (власників чинних патентів на лікарські засоби – ІФ-У), які сприйняли його запровадження як сигнал до пролонгації їх патентів (що мали б закінчитися під час війни), на період, доки триватиме війна. Наслідок – умови виникнення монополій, які триматимуть окремі виробники, десятки судових процесів, зрив входу на ринок дешевших генетичних препаратів, втрати держбюджету на більш дорогі закупівлі ліків, зниження доступу хворих до лікування і т.д. Серед іншого отримуємо закон, що прямо суперечить євроінтеграційним зобов'язанням України, зокрема

положенням Угоди про асоціацію Україна-ЄС. Також виникає дисбаланс сприятливих юридичних бізнес-умов на користь міжнародних фармацевтичних виробників (монополія з відкритою датою) порівняно із вітчизняними. Поглиблює проблему суто формальне застосування судами закону без належного аналізу на відповідність міжнародному законодавству [10]. Таким чином оптимізація державно-правового механізму охорони та захисту промислової власності в Україні має включати заходи підвищення відповідальності при здійсненні державних функцій судовими органами та органами виконавчої влади, зміні парадигми державного підходу до даного питання в такий бік, щоб відповідні рішення та дії ґрунтувались на визнанні економічної та правової цінності інституту промислової власності.

Окрім загроз воєнного стану, суттєві виклики галузі створюють умови високої динаміки розвитку технологій та інтернет мереж і засобів спілкування, торгівлі, конвертації, обміну інформацією тощо. Однак вказані явища можуть слугувати джерелом позитивних змін, прискореної модернізації та вдосконалення технічних і правових основ всієї галузі. Так, Дж. Пол Алекс висловлює впевненість в тому, що на нинішній патентний режим значний вплив можуть мати NFT у разі їх належного запровадження. Виваженим рішенням про звернення до вказаних технологій можна полегшити відстеження та реєстрацію юридичних операцій, пов'язаних із патентом, без залучення як національних, так і міжнародних патентних відомств з їх існуючими громіздкими, трудомісткими та витратними процедурами з обробки патентних заявок та визначення того, чи підлягають вони захисту, контролю (шляхом реєстрації ліцензій) тощо. Окрім зазначеного, через NFT можна передати право власності на патент, а технологію блокчейн можна вико-

ристовувати для відстеження власників патентів. Виникає можливість включення самовиконуваних контрактів (смарт-контракти), умови яких може заздалегідь визначати власник патенту, що спрощує передачу законних прав на патенти під час передачі токенів тощо. Однак проблематичним питанням окресленої ідеї є продовження існування права власності на патенти та ліцензійні угоди поза цифровою сферою, а отже власник все одно вимушений відстежувати зміни власності, які відбуваються поза блокчейном. Окрім цього залишається питання ціни – забезпечення великої обчислювальної потужності (використання величезної кількості електроенергії із викидами тонн вуглекислого газу до навколишнього середовища). Втім не заперечується і значна користь патентного режиму NFT у вирішенні суттєвої проблеми комерціалізації патентів, що розглядається як спосіб оновити поточну систему [2]. Отже технологічна сфера диктуватиме свої корективи правовій дійсності й надалі. Відтак слід визнати та реалізувати практично невідворотність процесів технологізації більшості галузей життєдіяльності суспільства, не виключаючи сферу правового забезпечення.

Міжнародний формат питання передбачає не менш високій темпи галузевих змін. У квітні 2023 року Європейська комісія повідомила про намір гармонізувати патентні правила ЄС, висунувши пропозицію введення нових правил для покращення захисту інтелектуальної власності у Європі. Рішення стосуватиметься зокрема патентів, пов'язаних із галузевими стандартами, обов'язкового ліцензування патентів у кризових ситуаціях, а також перегляду законодавства про сертифікати додаткового захисту. Висловлено позицію, що «потрійна реконструкція» має внести виправлення в систему розрізаних національних правил та підтримати оновлену унітарну патентну систему.

На практиці даним рішенням передбачено наступне:

– Власники основних стандартних патентів (пов'язані із технологіями забезпечення відповідності продукту встановленим стандартам, технологіями підключення, як-от 5G, Wi-Fi, Bluetooth, а також стандарти стиснення та декомпресії аудіо/відео) де-факто отримують монополію на свої технології та зобов'язані ліцензувати їх на справедливих, розумних і недискримінаційних умовах. Відповідно до планування Комісії нові правила виправлять недостатню прозорість діючої системи та нададуть сторонам більше ефективних засобів для узгодження умов FRAND:

– Надання урядам країн ЄС у виключних випадках повноваження дозволити використання запатентованого винаходу без згоди власника патенту (примусове ліцензування);

– Пролонгація сертифікатів додаткового захисту (SPC) з метою заохочення інновацій та зростання в певних секторах (виключне право власників патентів на фармацевтичні препарати для людини чи ветеринарії та засоби захисту рослин встановлюється лише на національному рівні) [1].

Також, щодо патентної політики, одне з рішень, згаданих у Плані дій, пов'язане із запуском Єдиної патентної системи. Як зазначає Г. Андрощук Єдиний патент спільно з Об'єднаним патентним судом (UPC) набув чинності 1 червня 2023 року. На думку дослідника, «цей новий потужний інструмент для європейських компаній, особливо малого та середнього бізнесу, створить єдиний механізм патентного захисту та правозастосування в ЄС. Це ще більше підвищить конкурентоспроможність ЄС та зусилля щодо відновлення економіки, а також «зелену» та цифрову трансформацію» [3]. Станом на сьогоднішній день такі очікування виявились цілком виправданими, оскільки нетривала, втім насичена практика Єдиного патентного суду значною мірою

якісно позитивно змінює баланс навантаження на судову систему ЄС та «поглиблює спеціалізацію правосуддя» у сфері.

Європейська Комісія також ухвалила План дій [6] щодо інтелектуальної власності для зміцнення економічної стійкості та відновлення ЄС, з метою, як декларується, надати підтримку компаніям в отриманні максимального ефекту від винаходів і творінь та гарантувати пов'язану із ними економічну та суспільну користь. Планом передбачено зміни в п'яти ключових сферах. Застосовно теми дослідження назвемо наступні найбільш важливі рішення :

– покращення захисту інтелектуальної власності шляхом вдосконалення існуючих інструментів інтелектуальної власності та їх більш поглибленої адаптації для епохи цифрових технологій (включаючи вдосконалення сертифікатів додаткового захисту) – мета – створення «єдиного вікна» для застосування і захисту патентних прав в ЄС;

– сприяння спільному використанню IP (Internet Protocol) з метою посиленого захисту нематеріальних активів, а також на покращення доступу до критично важливих нематеріальних активів критичного значення через технічні засоби мобілізації даних;

– боротьба з контрафакцією та покращення захисту прав інтелектуальної власності, зокрема через створення набору інструментів ЄС для боротьби з підробками та сприяння більш ефективній співпраці між власниками прав інтелектуальної власності, посередниками (такими як онлайн-ринки) та правоохоронними органами;

– забезпечення рівності умов «гри» на глобальному рівні через зміцнення позицій ЄС як установника глобальних стандартів у сфері ІВ та посилення реакцій Союзу на недобросовісні дії суб'єктів з третіх країн (промислове шпигунство, спроби

незаконного привласнення інтелектуальної власності в контексті співпраці в галузі науково-дослідних робіт).

Вказані кроки знаходять позитивні оцінки серед вітчизняних правників, якими висловлюються думки, що новий потужний інструментарій ЄС створить єдиний механізм патентного захисту та правозастосування Союзу, чим підвищується конкурентоспроможність ЄС та прискорюється відновлення економіки, «зелена» і цифрова трансформація [3]. Зазначена позиція заслуговує на підтримку та має отримати додатковий імпульс у практичній площині.

На рівні Всесвітньої організації інтелектуальної власності (з 16 по 20 жовтня 2023 року) відбулася сесія постійного комітету ВОІВ з патентного права (SCP) [11], присвячена питанням зв'язку патентного права і штучного інтелекту. Серед актуальних правових питань з патентного права розглянуто такі, як : звіт про стан міжнародної патентної системи, включно з аспектами регіонального та національного патентного законодавства; питання якості патентів (документи SCP/35/5, SCP/35/6, SCP/35/7, SCP/35/8); обмеження та виключення із патентного права (документ SCP/35/4); інформаційний обмін щодо передачі технологій та конфіденційності інфообміну між клієнтами та їх патентними повіреними та ін. Так, здійснюється черговий послідовний крок до розвитку галузі патентного права та оптимізації правового регулювання відносин щодо інтелектуальної власності, результати якого мають бути враховані і Україною.

Висновки. Інститут патентного права перебуває в стані активного розвитку, прямуючи від ситуації часткової невизначеності у багатьох аспектах до послідовної оптимізації системи правової охорони та забезпечення прав власника патенту. Проблематика охорони патентних прав має не лише юридичні, але і відчутні

економічні, та суспільно-психологічні (культурно-правові) наслідки, адже відсутність належного правового забезпечення та стійких гарантій відгукується у свідомості суб'єктів прав інтелектуальної власності, потенційних інвесторів, залишає відбиток на формуванні громадської думки та довіри державі. Україна має на сьогодні зрозумілий курс, методологію та практично повну «дорожню карту» вдосконалення правової системи, системи правосуддя та механізмів правової охорони. Наведені та інші практичні приклади досвіду міжнародних інституцій в напрямку вдосконалення правової охорони патентних прав мають бути враховані та в адаптованій формі взяті на озброєння вітчизняною правовою системою. Окрім того, подальший розвиток даної сфери в Україні повинен координуватись із прогресивними сучасними моделями розвинутих держав.

Актуальність досліджуваної проблематики зумовлено зростаючими тенденціями трансформації окремих інституційних складових сфери інтелектуальної власності, які породжують нові правові, відповідні сучасним умовам розвитку галузі виклики та завдання дослідницької діяльності. Окремим аспектом даного дослідження є урахування специфіки сучасних економічних та технологічних умов, яка загострює фундаментальні питання щодо охорони та захисту прав промислової власності, ефективності регулювання патентних правовідносин.

В дослідженні висвітлено висхідний тренд у динаміці розвитку сфери інтелектуальної власності як у вітчизняній правовій практиці так і у правовому просторі держав європейської співдружності, що виражений в актуалізації питань охорони та захисту суб'єктивних прав інтелектуальної власності, підтриманні ефек-

тивності механізмів регулювання правовідносин у галузі, раціональній формалізації прав промислової власності, оптимальному державно-правовому регулюванні процесів у сфері (реєстрації та припинення прав, застосуванні заходів державно-правової охорони), дотриманні балансу державного контролю та автономії творчої, винахідницької діяльності, автономії самовираження особи тощо.

В статті розкрито основні напрямки загальноєвропейського та національного стану питання розвитку сфери патентного права, досліджено доктринальні основи розглянутих проблем.

Особлива увага в дослідженні приділяється державній політиці та політиці Європейського Союзу в сфері охорони патентних прав, розвитку законодавства щодо регулювання інституту.

Теоретична цінність даної статті полягає у наведенні аналітичних результатів актуального стану патентного права в Україні та ЄС, а також наданні авторських висновків та пропозицій щодо подальшого науково-теоретичного опрацювання проблематики.

Ключові слова: сфера інтелектуальної власності, патентне право, правовий захист, охорона патентних прав, інститут патентного права, державна політика охорони прав, цифровізація.

Martyniuk I. Current issues of patent law: the experience of Ukraine and the EU

The relevance of the studied issues is determined by the growing trends of transformation of individual institutional components of the sphere of intellectual property, which generate new legal challenges and tasks of research activity corresponding to the modern conditions of the development of the field. A separate aspect of this research is taking into account

the specifics of modern economic and technological conditions, which exacerbates fundamental issues regarding the protection and protection of industrial property rights, the effectiveness of the regulation of patent legal relations.

The study highlights the upward trend in the dynamics of the development of the field of intellectual property both in domestic legal practice and in the legal space of the states of the European Commonwealth, which is expressed in the actualization of issues of protection and protection of subjective intellectual property rights, maintaining the effectiveness of mechanisms for regulating legal relations in the industry, rational formalization industrial property rights, optimal state-legal regulation of processes in the field (registration and termination of rights, application of state-legal protection measures), compliance with the balance of state control and autonomy of creative, inventive activity, autonomy of personal self-expression, etc.

The article reveals the main directions of the European and national state of the development of patent law, and examines the doctrinal foundations of the problems under consideration.

Special attention in the study is paid to the state policy and the policy of the European Union in the field of protection of patent rights, development of legislation on the regulation of the institute.

The theoretical value of this article consists in providing analytical results of the current state of patent law in Ukraine and the EU, as well as providing the author's conclusions and proposals for further scientific and theoretical processing of the issue.

Key words: sphere of intellectual property, patent law, legal protection, protection of patent rights, institute of patent law, state policy of rights protection, digitalization.

Література

1. Commission sets out to harmonise EU patent rules URL : <https://sciencebusiness.net/news/commission-sets-out-harmonise-eu-patent-rules>

2. John Paul Alex. NON FUNGIBLE TOKENS (NFTS) ON PATENTS: A BREAKTHROUGH IN THE INTELLECTUAL PROPERTY REGIME? // BananaIP Counsels URL : <https://www.bananaip.com/ip-news-center/non-fungible-tokens-on-patents-a-breakthrough-in-the-intellectual-property-regime/>

3. Андрощук Г. Гармонізація патентного права ЄС для стимулювання інновацій, інвестицій та конкурентоспроможності URL : <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi- vlasnosti- avtorske-pravo/garmonizaciya-patentnogo-prava-es-dlya-stimulyuvannya-innovaciy-investicij-ta-konkurentospromozhnost.html>

4. Винахідницька діяльність у наукових установах / За ред. Ю.М. Капіци; кол. Авторів : Ю. М. Капіца, Т. Г. Косско, Д. С. Махновський, І. І. Хоменко, Н. І. Аралова, М. П. Туров: Наук.-практ. вид. К.: Логос, 2021. 455 с. URL : https://ipr.nas.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Vynakhidnytska_Diialnist_v_Naukovykh_Ustanovakh_2021.pdf

5. Кириченко, Т. С. До питання про порушення прав патентовласника. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 67-70. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2021/16.pdf

6. Комісія ухвалила План дій щодо інтелектуальної власності для зміцнення економічної стійкості та відновлення ЄС URL : https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2187

7. Нормативно-правове регулювання електронної комерції в Україні. Позняк К. О. Данильченко М. А., Лебенштейн Є. О. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (26.04.2022, м. Київ) : ел. збірник / Упоряд.: В. С. Парненко – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. С. 371-376

8. Панасюк К. Т. Порушення патентних прав. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. С. 57-60

9. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у

зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 01.04.2022 № 2174-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>

10. Спроба врегулювати питання права інтелектуальної власності на час війни призвела до проблем на фармринку. Публікація від 06.04.2023. URL : <https://interfax.com.ua/news/general/902496.html>

11. Стан патентної системи : стартувала сесія постійного комітету ВОІВ з патентного права (SCP) : <https://ukrpatent.org/uk/news/main/scr35-wipo-17102023>

12. Харитонова О. І. Крипто-арт, NFT та інтелектуальна власність / О. І. Харитонова // Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 2. – С. 717-719.

